

Omaishoitolaki- mikä muuttuu, mikä pysyy ?

Aluevastaava Matti Mäkelä

Miksipä jokin ei muuttuisi ?

- Kiinnostus omaishoitoa kohtaan on selvästi lisääntynyt
- Kiinnostus on lisännyt dialogia ja antanut mahdollisuuden ymmärtää mistä omaishoidossa on kysymys. Lisääntynyt ymmärrys on puolestaan kasvattanut osaamista
- Poliittiset päättäjät tätä nykyä yhtä mieltä omaishoidon kehittämisen tarpeesta
- Vaatimukset uudistamiselle kasvaneet - ääntäkin on pidetty, jotta jokin muuttuisi
- Oikea tarve muutoksellekin olemassa
- Tietoakin on riittävästi

Löytyykö muutosvastarintaa?

- STM:ssä ymmärrystä kyllä, - rahaa aina liian vähän -> Valtiovarainministeriö avainasemassa, löytyykö rahaa muutoksille ?
- Sata-komitean nolla linja uudistuksissa
- Kuntaliiton kanta
- Kelan kanta
- Muutosta estävät käytännöt (vrt. 2006 laki)

Jos vuosi 2010 mennään taantumassa niin...

- Suurin osa kunnista jatkaa nykyisellä omaishoitolinjalla
- Viisaimmat kunnat panostavat entistä enemmän omaishoittoon
- Osa kunnista laittaa jarrut päälle ja karsii ”ei lakisääteisistä palveluista”. Talouspaniikissa etsitään nykyisestä laista myös porsaanreikiä, (esim. lapsiperheiltä evätään lakisääteiset vapaat, maksetaan vähimmäismäärää pienempiä palkkioita)

Lakia kierretään

- Omaishoitolakia säätäessä lainsäätäjän tarkoitus oli nimenomaan poistaa määräaikaisista sopimuksista aiheutuvat ongelmat vahvistamalla omaishoitajien oikeusturvaa toistaiseksi voimassa olevalla omaishoidon sopimuksella. Nyt osa kunnista toimii vastoin tätä tarkoitusta ja vaikeuttaa omaishoitajien työtä.

Sopimusvelvoitteet tuuliajolla ?

- Kun omaishoitaja laittaa nimensä omaishoitosopimukseen tulee hänen pystyä luottamaan siihen, että kunta hoitaa oman osuutensa sopimuksesta. Nyt osa kunnista ei hoida tätä osuuttaan ja se aiheuttaa eettisten kysymysten ohella myös juridisia ongelmia.

Taantumassa tapahtunutta

- Kunnat ovat huonontaneet yksipuolisesti omaishoidon sopimusten sisältöä. Osalle omaishoitajista ei ole tarjottu sopimusten irtisanomisien yhteydessä minkäänlaisia korvaavia palvelumuotoja evätyn omaishoidon tuen tilalle.
- Venkoilukunnissa on tehty mm. yhtäkkisesti ja yksipuolisesti hallinnollisella päätöksellä ilman yksilöllistä arviointia aiemmin todetuista sitovista ja vaativista omaishoitotilanteista ei-sitovia ja ei-vaativia hoitotilanteita.
Eikö kuntien tulisi toteennäyttää miten hoidon sitovuus ja vaativuus on muuttunut kulloisenkin alennuksen verran?

Juridiset ongelmat

- Asiakasta ei ole kuultu, sopimusta on yksipuolisesti muutettu
- Tilanteen (sitovuus ja vaativuus) arviointi on tehty yksipuolisesti
- Asiakkaan etua ei ole huomioitu
- Osa hoitajista kokee tulleensa pakotetuksi allekirjoittamaan uuden sopimuksen huonoimmmin ehdoin

Juridiset ongelmat

- Omaishoitona annettavan hoidon jatkuvuutta ei ole turvattu. Raskas hoitotilanne jatkuu ilman kuntakohtaista tukea ja palveluita
Omaishoitajaksi ei saa pakottaa ketään
- Kuntien menettely sotii vastaan luottamuksensuojaperiaatetta (eli täytyy voida luottaa siihen mitä on sovittu. Osa omaishoitajista on voinut lähteä esim. ansiotyöstä omaishoitajaksi)

Juridiset ongelmat

- Taloudelliset perusteet irtisanoa eivät oikeuta hallintosäännösten ja periaatteiden rikkomiseen
- Tietoisesti on alibudjetoitu ja jätetty määrärahat varaamatta
- Kunnan hoivavelvoitteen laiminlyönnistä voi aiheutua heitteillejättöä (perustuslain mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä)

Siitä on jo 300 000 työvuotta aikaa...

- 15.10. 2008 valtakunnallisessa omaishoitajien mielenosoituksessa julistettiin uusi aika alkaneeksi omaishoidossa. Poliittisten puolueiden päättäjät säestivät innokkaasti
- Konkreettisia lakimuutoksia ei ole kuitenkaan ilmaantunut - eikä ilmaannu ellei joku tee lakialoitetta

Lakialoite

- Ehdotetaan, että omaishoidon tuki siirtyisi Kelalle
- Kunnat huolehtisivat edelleen omaishoidon tukeen liittyvistä palveluista ja vapaapäiväjärjestelyistä, jotka kirjataan omaishoitosopimukseen
- Ehdotuksen mukaan Kela tekisi päätöksen rahamääräisestä omaishoidon tuesta ja ennen päätöksen tekoa Kelan tulisi saada omaishoitosopimus, jossa on sovittu hoidon tueksi annettavista palveluista ja vapaapäiväjärjestelyistä
- Siirron yhteydessä Kelan muut etuudet, kuten hoitotuki ja vammaistuki ehdotetaan pidettäväksi erillään omina itsenäisinä etuuksinaan eikä muutoksia tältä osin ehdoteta

1§

1 § Lain tarkoitus (pysyy ennallaan)

Tämän lain tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja omaishoitajan työn tukeminen.

2 § Määritelmät

- 2) Omaishoitosopimuksella hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan välistä *sopimusta hoito- ja palvelusuunnitelmasta*;
- **Ennen: omaishoitosopimuksella** hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä;

2 §

Määritelmät

- Omaishoidon tuella kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista, *vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista, jotka on kirjattu hoito- ja palvelusuunnitelmasta tehtävään omaishoitotosopimukseen sekä Kelan maksamasta omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta,*
- Ennen: **omaishoidon tuella** kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista;

3 §

Tuen myöntämisedellytykset

- **Kela voi** myöntää omaishoidon tuen palkkiota, jos:
- 4) omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää ***ja hoito- ja palvelusuunnitelmasta on tehty sopimus kunnan ja omaishoitajan välille;***

3 § uusi 2 mom

- *Oikeus omaishoidon tukeen määrittellään Kelassa yhtenäistä arviointimenettelyä käyttäen siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tarkemmin säädetään. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on valtuus antaa arviointikriteereistä asetus Kansaneläkelaitosta ja kuntien keskusjärjestöä kuultuaan*

4 §

Omaishoitajalle järjestettävä vapaa

- *Mikäli hoidettavan hoidon järjestäminen tapahtuu palvelusetelillä, on setelin arvo oltava määrältään niin suuri, että hoidettava voi ostaa vapaapäiväjärjestelyyn tarvittavat palvelut hoitajan koko lakisääteisen vapaan ajaksi*

5 § *Hoitopalkkio*

- Palkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio on *450* euroa kuukaudessa.
- Jos omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä tai omaishoitotilanne on verrattavissa laitoshoitoon, palkkio on *850* euroa kuukaudessa edellyttäen, että hoitajalla ei ole tältä ajalta: kuten nyk. laki

5 § *Hoitopalkkio*

- *Kunnalla on mahdollisuus maksaa Kelan maksaman tuen lisäksi kunnallista omaishoidon tukea. Tällaista lisätukea tulisi maksaa erityisesti raskaisiin ja vaativiin omaishoitohoitotilanteisiin.*
- *6§ (indeksikorotus) säilyy entisellään*

Omaishoitopalkkio katsotaan sosiaalietuuksia määriteltäessä etuoikeutetuksi tuloksi.

- Perustelua: Koska omaishoidon rahamääräinen tuki aiheuttaa ongelmia mm. varhais- tai muulla eläkkeellä olevalle omaishoitajille ja muutoinkin omaishoitajan hakiessa sosiaalietuuksia ehdotetaan, että omaishoidon tuki luettaisiin etuoikeutetuksi tuloksi sosiaalietuuksista päätettäessä. Näin voitaisiin lisätä kiinnostusta omaishoitoon, koska omaishoidon tuen palkkio on riittämätön normaaliin toimeentuloon ja elämiseen

7 §

Hoito- ja palvelusuunnitelma

- Omaishoidon tuesta on kunnan laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma, ***josta on tehtävä omaishoitotosopimus kunnan ja omaishoitajan välille ennen hakemuksen jättämistä Kelaan. Omaishoitotosopimukseen*** tulee liittää tiedot tämän lain mukaisista hoidettavan ja hoitajan oikeuksia koskevista säännöksistä ja niiden soveltamisesta
- Lisäksi ***omaihoitotosopimukseen*** tulee kirjata ainakin; kuten nyk.laki

Omaishoitosopimus 7§ uusi 3 mom

- *Omaishoitosopimus tulee tehdä ennen hakemuksen jättämistä Kelaan ja se on hakemuksen liitteenä. Sopimus on voimassa niin kauan kuin 8 §:ssä mainittu päätös omaishoidon tuen palkkioista on voimassa*

8 §

Päätös omaishoidon tuen palkkioista

- Kela päättää omaishoidon tuen palkkioista hakemuksen perusteella ja soveltaa päätöstä tehdessään valtakunnallisia arviointiperusteita, jotka on määritelty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa*

8 §

Päätös omaishoidon tuen palkkioista

- *Kansaneläkelaitoksen omaishoitosopimuksen tulee sisältää tiedot ainakin:*
 - *1) hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta;*
 - *2) omaishoidon tuen kestosta*
 - *3) hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä.*

8§

Päätöksen voimassaolo

- *Päätös on voimassa toistaiseksi tai määräajan. Hoitotilanteen päättyessä omaishoidon tuen maksatus loppuu seuraavan kuukauden alusta lukien. Hoitaja on velvollinen ilmoittamaan Kelalle hoitotilanteen päättymisestä. Hoitaja voi irtisanoutua omaishoitajuudesta tekemällä siitä ilmoituksen Kelalle ja kunnalle. Mikäli omaishoitajuus palkkion maksamisen lopettamisen jälkeen jatkuu voivat kunta ja hoitaja sopia hoidon tueksi annettavista palveluista.*

Nykyinen 9 § pois

- Omaishoitosopimuksen irtisanomista ja purkamista koskeva pykälä ehdotetaan poistettavaksi, koska omaishoitosopimukset muuttuvat hoito- ja palvelusuunnitelmasta tehtäviksi sopimuksiksi, jotka ovat voimassa saman ajan kuin päätös omaishoidon tuen palkkiosta

uusi 9 §

Omaishoitajan työttömyys, eläke- ja tapaturmavakuutusturva sekä omaishoitajan oikeus kunnan työterveyshuoltoon

- *Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/ 2001) tarkoittamassa työsuhteessa omaishoitotosopimukseen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan.*
- *Omaishoitajalla on oikeus työttömyysturvalainsäädännön mukaiseen työttömyysturvaan, mikäli hoito ei ole hoitajalle ympärivuorokautista ja hoitaja on työmarkkinoiden käytettävissä.*

uusi 9 §

Omaishoitajan työttömyys, eläke- ja tapaturmavakuutusturva sekä omaishoitajan oikeus kunnan työterveyshuoltoon

- *Työttömyysturvan työssäoloehto laskettaessa luetaan työksi se aika, jonka henkilö on ollut omaishoitajana.*
- *Omaishoitajalla on oikeus saada kunnalta samat työtyöterveyshuoltopalvelut kuin kunta antaa omille työntekijöilleen.*
- *Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaissa (549/2003).*
- *Omaishoidon tuesta hoitajan kanssa omaishoitotosopimuksen tehneen kunnan on otettava tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 §:n 1 momentin mukainen vakuutus hoitajalle.*

10 §

Palvelun järjestäjä

- *Omaishoitosopimukseen kirjatuista palveluista ja vapaapäiväjärjestelyistä vastaa se kunta, joka on tehnyt omaishoitajan kanssa omaishoitosopimuksen ja joka sosiaalihuoltolain (710/1982) 3 luvun mukaan on velvollinen järjestämään hoidettavalle sosiaalipalveluja.*

11 §

Muutoksenhaku

- *Muutoksenhausta tässä laissa tarkoitetuissa asioissa on voimassa, mitä vammaistuen ja eläkkeensaajien hoitotuen muutoksenhausta säädetään (Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta -> vakuutusosoikeus)*

12 §

Tarkemmat säännökset

- *Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella. Sosiaali- ja terveysministeriössä antaa 3 §:ssä mainittu asetus arviointikriteereistä.*

13§

- *Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin*
- *Kunnan on huolehdittava siitä, hoito- ja palvelusuunnitelmat laaditaan ennen kuin hakija tekee hakemuksen omaishoidon tuesta Kelaan.*

Tuloverolakiin 4§ lisäksi 91 a § *Omaishoidon tuki*

- Omaishoidon tukena maksettavat hoitopalkkiot ovat verovapaata ansiotuloa lukuun ottamatta palkkiosta ennakoon pidätettävää sairaanhoitomaksun ja päivärahamaksun sekä työntekijäin eläkemaksun määrää.
- Omaishoidon tukena maksettavasta hoitopalkkiosta ennakonpidätys toimitetaan kuitenkin enintään 10 % suuruisena.

Kiitos kun olet mukana yhteisessä
työssämme!

